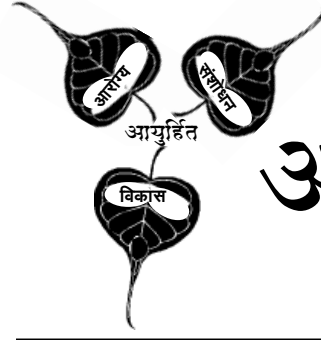

संपादकीय

गेल्या महिन्यात देशभरातील सर्व डॉक्टरांनी एक दिवसाचा संप पुकारला होता. या महिन्यात होमिओपाथिक व आयुर्वेदीय डॉक्टर्सनी (I S M डॉक्टर्स, इंडियन सिस्टीम ऑफ मेडिसीन) देशभर एक दिवसाचा संप पुकारला. बहुतेक लोकांचा समज असा झाला की आमीर खानच्या 'सत्यमेव जयते' कार्यक्रमाची प्रतिक्रिया म्हणून हा संप होता. मात्र हा गैरसमज असून आरोग्यक्षेत्राचे पूर्णतः खाजगीकरण करण्याविरोधात हे संपाचे पाऊल उचलण्यात आले होते. केंद्र सरकारने २०१० मध्ये 'क्लिनिक ऍस्टब्लिशमेंट ऍक्ट' हा कायदा आसाम, मिझोराम, मेघालय व नागालँड या चार राज्यांत लागू केला व इतर सर्व राज्यांकडे अंमलबजावणी-साठी पाठवला. महाराष्ट्रासह इतर बहुतेक राज्यांनी हा कायदा अजून स्वीकारला नाही आहे. मात्र थोड्याफार बदलाने तो स्वीकारणे बंधनकारक आहे. या कायद्यातील तरतुदी इतक्या एकांगी व घातक आहेत की त्यामुळे बहुतांशी छोट्या वैद्यकीय व्यावसायिकांना आपला गाशा गुंडाळावा लागण्याची शक्यता आहे. पुन्हा या कायद्यातील एक तरतूद अशी की या कायदानुसार काही कारवाई कुणा डॉक्टरवर झाली तर कोर्टात दाद मागण्याची सोयसुद्धा नाकारण्यात आली आहे. ही एकप्रकारे हुकुमशाहीच आहे. वानगीदाखल या कायद्यातील एक दोन ढोबळ तरतुदी पाहू. दवाखान्याची जागा ही किमान साडेचारशे चौ. फूट हवी. दवाखाना पूर्ण वातानुकूलित हवा. दवाखान्यात कांपाऊंडर किमान फार्मसीचा पदविकाधारक (डी. फार्म) हवा. आजचे जागांचे भाव लक्षात घेता या काही तरतुदी पूर्ण करणे जवळपास अशक्य आहे. त्यातही या तरतुदी पूर्ण केल्याच तर त्या खर्चाचा सर्व बोजा शेवटी रुग्णांच्या खिशावर पडणार हे नक्की. आज महापालिका व प्रशासन पाण्यासारख्या, मूलभूत स्वच्छतेच्यासाठी आवश्यक गरजासुद्धा, अनेक दवाखान्यांना सवलतीच्या दरात नाकारत आहेत. पाण्यासाठी सुद्धा दवाखान्यांना व्यापारी दर लावला जात आहे. आज या सर्व पंचतारांकित म्हणता येतील अशा सुविधा सर्व दवाखान्यांना परवडणार आहेत कां? कारण शेवटी वाढीव फी रूग्ण देऊ शकतील कां हाही विचार करणे गरजेचे असते.

(पान ४ वर)

आयुः धर्मार्थकाममोक्षाय ।
'आयुर्हित' आयुर्हिताय ॥

आयुर्हित

आयुर्वेद हितैषिणी ट्रस्ट व
संशोधन केंद्राचे वार्तापत्र

वर्ष ९ • अंक ७ • भारतीय सौर श्रावण १, शके १९३४ • २३ जुलै २०१२

संपादक : वैद्य प्रसन्न केळकर

: सल्लागार मंडळ :

डॉ. गुरुनाथ म्हापसेकर, वैद्य राजन पाटणकर, वैद्य नरेंद्र कट्टे
श्री. प्रकाश मोडक, डॉ. प्रज्ञा आपटीकर, सौ. प्रिया घैसास

आता 'आयुर्हित' वाचा www.ayurlink.com / Ayurhit_magazine वर सुद्धा

जीवनयोग निरूपण

- प्रसन्नानंद

गेल्या अंकात आपण भूतजय म्हणजेच पंचमहाभूतांवर विजय कसा मिळवता येतो याबद्दल उहापोह केला. यातच आपण पंचमहाभूते, एकापासून दुसरे अशापद्धतीने पाचांचेही अंश एकत्र येऊन झाली आहेत हे बघितले.

पुढे भगवान पतंजली भूतजय सिद्ध झाल्यावर प्राप्त होणाऱ्या सिद्धींसंबंधी सांगतात.

ततःअणिमादिप्रादुर्भावः कायसंपत् तद्धर्मानभिघातश्च ।

त्यानंतर अणिमा आदि प्रादुर्भूत होतात, शरीरसंपत्ती मिळते आणि त्या भूतांच्या धर्माचा आघात होत नाही.

येथे ततः म्हणजे त्यानंतर, म्हणजे भूतजय प्राप्त केल्यावर मग या सिद्धी आणि शरीरसंपत्ती मिळणार आहे. यामुळे प्रथम भूतजय प्राप्त करणे गरजेचे आहे. आपण सुरवातीपासून शरीर व मनाच्या आरोग्याच्या दृष्टीकोनातून पातंजल योगसूत्रांचा ऊहापोह करत आहोत. सर्वसामान्यांसाठी सिद्धीप्राप्ती हे ध्येय नाही. त्यामुळे येथे फक्त या सिद्धी काय आहेत तेवढेच पाहून आपण पुढे जाऊ.

आपल्याकडे अष्टसिद्धी वर्णन केलेल्या आहेत त्या पुढीलप्रमाणे-

- १) **अणिमा** - शरीर अणुप्रमाणे लहान करणे, सूक्ष्म करणे.
- २) **महिमा** - शरीराचा आकार वाढवत जाणे. रामायणात आपण हनुमानाने शरीर व शेपटीचा आकार वाढवल्याचे वर्णन वाचले असेलच.
- ३) **लघिमा** - शरीर लघु म्हणजे हलके करणे, शरीराचे वस्तुमान, वजन कमी करणे.
- ४) **गरिमा** - शरीर जड करणे, शरीराचे वस्तुमान व वजन वाढवत जाऊन शरीर हलवण्यास अशक्य इतके जड करणे.

(पान ४ वर)

आहार गाथा

वैद्या सौ. कल्याणी केळकर
बी.ए.एम.एस.;पी.जी.डी.ई.एम.एस.

जांभूळ

भारतात सर्वत्र उपलब्ध असणारे फळ आहे. ह्याचा मोठा वृक्ष असतो. दोन जातीची जांभळे प्रसिद्ध आहेत. गोल लांबट आकाराची 'सुवा जामुन' व छोटी गोल 'कुट्टा जामुन'. हे फळ जितके मोठे तितके ते अधिक गोड असते. हे फळ रसाळ असते तसेच फळात एकच बी असते.

जांभूळ हे प्रामुख्याने लघु, रूक्ष, तुरट, गोड, आंबट व शीत गुणाचे आहे. हे कफ-पित्तनाशक आहे.

ह्या वृक्षाची पाने, साल, फळे, बिया सर्वांचा औषधात वापर होतो.

आहार मूल्ये :

आर्द्रता : ८३.७ %

प्रथिने : ०.७ %

मेद : ०.३ %

खनिजे : ०.४ %

तंतुमय पदार्थ : ०.९%

याशिवाय अ, ब ही जीवनसत्त्वे, ऑक्सलिक ॲसिड, गॅलिक ॲसिड हे ही अल्प प्रमाणात असतात.

कॅल्शियम : १५ मि.ग्रॅ.

फॉस्फरस : १५ मि. ग्रॅ.

लोह : १.२ मि. ग्रॅ.

'क' जीवनसत्व : १८ मि. ग्रॅ.

पिष्टमय पदार्थ : १४.० %

आरोग्यदायी उपयोग :

- जांभूळ अग्निदीपक व पाचक असून यकृताचे कार्य त्याने सुधारते.
- चरकामध्ये यकृतवृद्धिवर जांभूळ खाण्याचा उपचार सांगितला आहे.
- मधुमेहावर गुणकारी औषध. ह्यात फळ व बी दोन्ही उपयुक्त आहेत. बी मध्ये 'जंबोलीन' हा ग्लूकोजचा प्रकार असतो व त्यामुळे साखर वाढल्यास पिष्टमय पदार्थांचे साखरेत रूपांतर करण्यावर निर्बंध येतो. जांभळाच्या बियांचे चूर्ण दिवसातून ३ वेळा पाण्याबरोबर घेतल्यास रक्तातील व लघवीतील साखरेचे प्रमाण कमी होते.
- लघवीला वारंवार होत असल्यास एक ग्रॅम जांभळाच्या बियांचे चूर्ण पाण्यातून सकाळ - संध्याकाळ घ्यावे.
- अतिसार तसेच आंव पडत असल्यास जांभळाच्या कोवळ्या पानांचा काढा दिवसातून २-३ वेळा घ्यावा.
- जांभळाच्या पानांचा काढा अथवा रस दिल्यास उलटीचे वेगही थांबतात.

- मूळव्याधीत रक्तस्राव अधिक होत असल्यास ताज्या जांभळाचा रस मध घालून घ्यावा. तसेच पिकलेली जांभळे मीठ लावून सतत खावीत.
- स्त्रियांमध्ये अंगावरून अधिक जात असल्यास बियांचे चूर्ण अथवा सालीचा काढा वापरतात.
- वारंवार गर्भपात होणे अथवा गर्भाशयाच्या विकारावर कोवळ्या पानांचा काढा मधातून अथवा ताकातून घ्यावा. या काढ्यामुळे शरीरात 'ई' जीवनसत्व अधिक प्रमाणात शोषले जाते.
- जांभूळ हे रक्तशोधक आहे. तसेच ह्याचा उपयोग ॲनेमिया व त्वचा विकारात चांगला होतो.
- हिरड्यांचे विकार, दंतविकार ह्यासाठी जांभळाच्या सालीच्या काढ्याने गुळण्या कराव्यात तसेच ह्याच्या चूर्णाचे दंतमंजन करून वापरावेत.
- घशाचा जंतुसंसर्ग असल्यास जांभळाच्या सालीच्या काढ्याने गुळण्या कराव्यात.
- दातांमधून पू येत असल्यास ह्याचे चूर्ण वापरून गुळण्या कराव्यात.
- जखमेतून रक्तस्राव होत असल्यास ह्याच्या सालीचे चूर्ण टाकल्यास रक्तस्राव थांबतो.
- मूतखडा असल्यास ह्याचा सालीचा काढा उपयोगी पडतो.
- जांभळाची फळे एकावेळेस अधिक प्रमाणात खाल्यास त्यातील तुरट रसामुळे मलावरोध होतो. तसेच घशाला व छातीला कोरडेपणा येऊन ती त्रासदायक ठरतात. त्यामुळे त्यांचे सेवन प्रमाणात करावे.
- याउलट जर तोंडात जास्त लाळ सुटत असेल तर जांभळे खावीत किंवा जांभळाच्या बियांच्या चूर्णाच्या गुळण्या कराव्यात.
- जांभळात सापडणाऱ्या Cyanidin Diglycoside या रंजक द्रव्यामुळे त्याला निळा जांभळा रंग येतो. हा पदार्थ रंग बनवतानाही वापरतात.

आयुर्वेदानुसार शरीरास सर्वप्रकारच्या रसांची आवश्यकता असते. जांभळातून आपणास मधुर, कषाय व आम्ल हे रस उपलब्ध होतात. जे शरीरास अत्यंत आवश्यक असतात.

अशाप्रकारे ह्या आरोग्यदायी रानमेव्याचे नित्य नियमाने सेवन करावे.

शोध आणि बोध मनाचा

- वैद्या सौ. केतकी रानडे

बी.ए.एम्.एस्., एम्.एस्सी.(अप्लाइड सायकॉलॉजी)

हा लेख लिहीत असतानाच दोन-तीन केसेस आल्या. असेच १०वी, ११ वीतील वय, मित्र मैत्रिण म्हणून आधी नाते. मग मुलीला वाटते हे नाते पुढे प्रियकर प्रेयसी व नंतर लग्नाच्या टप्प्यापर्यंत जावे. १५, १६ वर्षांच्या मुलीला लग्नापर्यंतचा टप्पा म्हणजे मधला जवळजवळ ८/१० वर्षांचा काळ असतो. या काळात आपण म्हणतो तसे बरेच पाणी पुलाखालून वाहून जाते. मग हे नाते लग्नापर्यंत आणि पुढे लग्नानंतरचा जवळजवळ ३० वर्षापर्यंतचा काळ एकत्र घालवण्यासाठी करावयाचा मागचा पुढचा विचार ज्यालाच आम्ही 'होमवर्क' (गृहपाठ) म्हणतो तो या वयात करता येत नाही आणि घरचे पालक सांगायला लागले तर ते पटत नाही आणि प्रकरण विकोपाला जाते. अशा वेळेला रोजच्या आपल्या आयुष्यात असे जे काही प्रसंग घडत असतात ज्यात नात्यांची परीक्षा, परस्पर संबंधांची परीक्षा बघितली जाते असे प्रसंग मुलांसमोर फक्त स्पष्ट करावेत आणि ह्याचा अभ्यास कर (विचार कर) येवढेच सांगावे ते उपदेशाप्रमाणे असेल तर सर्वच संपते आणि मग संवादाच्या सर्वच वाटा बंद होतात.

महाविद्यालयीन शिक्षणाच्या काळात सुद्धा मुलांमध्ये हळूहळू खूप प्रमाणात बदल होतात. आत्तापर्यंत शाळेत मागे असणारी मुले कॉलेजात चमकताना दिसतात तर शाळेत पुढे असणारी मुले कॉलेजात काही वेळा आपण बरे आणि आपला अभ्यास बरा अशी गोगलगायीसारखी होतात.

हळूहळू मुलांना आपण पुढे आयुष्यात काय करायचे आहे. खरंच आपली आवड काय आहे, आजूबाजूच्या परिस्थितीची मागणी काय आहे याची कल्पना यायला लागते. आणि शिक्षण ही जबाबदारीने करावयाची गोष्ट आहे त्यामुळे आपल्याच आयुष्याला पुढे चांगला आकार येऊ शकतो याची जाणीव होते.

तर दुर्दैवाने काही जणांवर ह्या सगळ्या मोकळ्या वातावरणाचा बरोबर उलटा परिणाम होतो. आणि भरकटलेल्या पतंगाप्रमाणे त्यांची अवस्था होते. काही जण मित्रसंगतीमुळे व्यसनांच्या विळख्यात सापडले जातात, तर काहींना अपेक्षेप्रमाणे परीक्षांतून यश मिळत नाही. परिणामस्वरूपी जी स्वप्ने बघितलेली असतात त्या अभ्यासक्रमापेक्षा वेगळ्याच वाटा चोखाळायला लागतात. पूर्वी सारखे आता एकच पदवी घेऊन पुरत नाही, आपल्या मित्रमैत्रिणींनी घेतलेले वेगवेगळे अभ्यासक्रम, त्यात त्यांनी संपादन केलेले उच्चल यश, काहींनी तर खूपच वेगळ्या वाटेने केलेला प्रवास आणि बघितलेले वेगळे विश्व. या सगळ्याच्या परिणामस्वरूप त्यांना लहान वयातच मिळणाऱ्या गलेलड्ड पगाराच्या नोकऱ्या यात खरोखरच सर्वसामान्य विद्यार्थी भरकटून जातो आणि आणखीनच नैराश्य त्याच्या मनात निर्माण होते.

तेव्हा वेळेवरच आपल्याला जाणवणारे आणि वेगळे वाटणारे विचार, नैराश्य मनात निर्माण होत असेल तर ह्या गोष्टी मुलांनी पालकांना बोलून दाखवाव्यात आणि जरी मुलाला अपयश येत असेल तरी पालकांनी हतबल न होता खंबीरपणे त्यांच्या पाठीशी उभे राहून त्यांना समजावून घेऊन त्या अपयशाच्या मागची कारणे शोधावीत.

महाविद्यालयीन अभ्यासक्रम पूर्ण झाल्यानंतर मुलाचे खऱ्या अर्थाने समाजात मिसळणे सुरु होते आणि नोकरीची धडपड सुरु होते; स्वतःच्या पायावर उभे रहाण्याची वेळ येते. नोकरी शोधतानाही बऱ्याच वेळा अनेक भल्याबुऱ्या अनुभवांना सामोरे जावे लागते आणि मानवी परस्पर संबंध - (इंटर पर्सनल रिलेशनशिप) याची व्याप्ती कळायला सुरुवात होते.

कोणाला असलेल्या शिक्षणाला अनुरूप नोकरी मिळत नाही तर कोणाला काही परिस्थितीमुळे मिळालेल्या पहिल्या नोकरीपासून अर्थार्जनाची सुरुवात करावी लागते आणि आयुष्याची वाटचाल सुरु करावी लागते. मुलींचे सुद्धा आजकाल मोठ्या प्रमाणात शिक्षण झालेले असते त्यामुळे त्यांच्या अपेक्षांच्या कक्षापण खूपच विस्तारलेल्या असतात. आत्तापर्यंत घरात सुरक्षित असलेली मुले जेव्हा बाहेर पडतात आणि खरोखर लोकलच्या गर्दीतून घरापासून लांब जाऊन १०/१० तास बाहेर रहातात तेव्हा आईवडिलांना मूल मार्गी लागले याचे सुख असते तर थोडी काळजी, दुःखही वाटत असते.

सी.ए., इंजिनिअर, डॉक्टर यांसारख्या शाखांचे विद्यार्थी फक्त येथे पदव्युत्तर शिक्षण घेऊन थांबत नाहीत तर त्यांना अतिउच्च शिक्षणासाठी परदेशी जाण्याची ओढ, गरज असते. आणि मग त्यांची तेथे जाण्याची गडबड, धावपळ सुरु असते. हव्या त्या ठिकाणी प्रवेश मिळाल्यामुळे होणारा आनंद. आता परक्या देशात, माणसांत, संस्कृतीत आपले मूल एकटे रहाणार, त्यांच्यावर त्यांचा काही वाईट परिणाम तर होणार नाही ना ?/याची वाटणारी काळजी कित्येक वेळा शिक्षणासाठी लागणारा पैसा याकरतासुद्धा येथे पालकांनी कर्जे घेतलेली असतात त्यामुळे त्या प्रकारची सुद्धा एक वेगळी धास्ती, या सर्व स्थित्यंतरातून मुले आकाशात झेप घेतात आणि इथे खाली जमिनीवर पालक त्यांच्याकडे डोळे लावून बसतात.

नोकरीतील समस्या, त्यावरची मात मुले परदेशी गेल्यामुळे आईवडिलांना जाणवणारा एकटेपणा याविषयी पुढच्या लेखात.

आपण आपली वर्गणी इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीनेही भरू शकता.
आपल्या बँकेतून "आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन
केंद्र, बचत खाते क्र.१६३८७"
दि. ठाणे जनता सहकारी बँक, पांचपाखाडी शाखा,
ठाणे या खात्यात
RTGS/NEFT/IFSC CODE: TJSB0000008
द्वारे भरू शकता.

वर्गणी - वार्षिक : २००/- व पंचवार्षिक : ८००/-

- ५) प्राप्ती - मनात इच्छिलेली वस्तू कोठेही व केव्हाही प्राप्त करणे.
- ६) प्राकाम्य - ईच्छा, कामना पूर्ण होणे. या सिद्धीद्वारे कुठलीही कामना व कितीही कामना पूर्ण होऊ शकतात.
- ७) वशित्व - दुसऱ्याला वश करणे. यालाच वशीकरण असेही म्हणतात. दुसऱ्याच्या मनावर पूर्ण ताबा याद्वारे मिळवता येतो. यामध्ये मनुष्य, प्राणी सर्व सजीवांचा समावेश होतो.
- ८) ईशित्व - चराचरावर पूर्ण अधिकार गाजवणे. ही सर्वश्रेष्ठ सिद्धी आहे. सजीव निर्जीव सर्व जगतावर या योग्याचा अधिकार चालतो. भूतजय प्राप्त झाल्यावर या आठही सिद्धी प्राप्त होऊ शकतात. यानंतर कायसंपत् म्हणजे शरीरसंपत्ती. भूतजयामुळे सुदृढ व आरोग्यसंपन्न शरीर प्राप्त होते. आरोग्य ही शरीराची खरी संपत्ती आहे. हे आरोग्य भूतजयामुळे प्राप्त होते म्हणूनच कायसंपत् असे भगवान वर्णन करतात.

यापुढे तद् धर्म अनभिद्यातः असे वर्णन आहे. त्यांच्या म्हणजे पंचमहाभूतांच्या धर्माचा आघात शरीरावर होत नाही. पंचमहाभूतांवर विजय मिळवलेला असल्याने त्यांचे धर्म म्हणजे बाह्य निसर्गातील घडामोडी अतिथंडी, अतिउष्णता, वादळ, पाऊस इत्यादींचा आघात शरीरावर होत नाही. म्हणूनच निखान्यांवरून चालणे, कडाक्याच्या थंडीत थंड पाण्यात उघडे उभे राहून साधना करणे यासारख्या गोष्टी भूतजय प्राप्त झालेल्यांना सहज शक्य होतात.

रूपलावण्य बल वज्रसंहननत्वानि कायसंपत् ।

रूप, लावण्य, बल आणि वज्राप्रमाणे कणखरपणा हीच शरीराची संपत्ती आहे.

या सूत्रात कायसंपत्तचे अजून स्पष्टीकरण भगवान देत आहेत. रूप व लावण्य बऱ्याचदा सुंदर या एकाच अर्थी वापरले जातात. परंतु या दोघांत फरक आहे. रूप म्हणजे दृश्य होणारे. शरीर व चेहऱ्याचा रेखीवपणा, प्रमाणबद्धता हे रूप या शब्दाने स्पष्ट होते तर शरीरातील अंगभूत आकर्षकपणा, तेजस्वीपणा हे लावण्य या शब्दाने स्पष्ट होते. हे लावण्य आरोग्यामुळे येते. रूपवान व्यक्तीसुद्धा अशक्त असेल, रोगी असेल तर फिकट, निस्तेज दिसते पण लावण्यवान असे आपण तेव्हाच म्हणतो जेव्हा शरीराला व चेहऱ्याला एक सतेजता, निरोगीपणाची एक वेगळीच कांती, चमक असते.

बल म्हणजे ताकद, जोर, कार्य करण्याची शक्ती. ही शक्ती शारीरिक, मानसिक, आत्मिक, बौद्धिक अशा चार प्रकारची असते.

वज्रसंहननत्व म्हणजे वज्राप्रमाणे कठीण. वज्र आपण कोणी बघितले नाही परंतु एखाद्या पदार्थाच्या कठीणपणाला वज्राची उपमा दिली जाते. पोलाद जसे कणखर असते तसा कणखरपणा या भूतजयामुळे प्राप्त होतो.

या सर्व गोष्टी मिळून कायसंपत् म्हणजे शरीराचे आरोग्य ठरते.

***

या कायद्यातील तरतुदी बघता छोटे दवाखाने (जे मुख्यतः तळागाळातील लोकांच्या गरजा भागवतात) बंद करून केवळ मोठे दवाखाने व मोठी हॉस्पिटल्स चालू रहावी (कारण छोटे हॉस्पिटल्सनासुद्धा यातील तरतुदी पूर्ण करणे शक्य नाही) असा सरकारचा अंतःस्थ हेतू आहे की काय अशी शंका येते. आज भारतातील आरोग्यसेवेची बाजारपेठ सुमारे ३०० बिलियन डॉलर्स एवढी आहे (प्रति डॉलर रुपयाच्या आजच्या भावाने सुमारे १६५८२२०० लाख रुपये) साहाजिकच बहुराष्ट्रीय कंपन्या तसेच उद्योगजगताची नजर इकडे वळलेली असून आंतरराष्ट्रीय दर्जाची आरोग्यसेवा येथे देण्याचे गाजर ते सरकारला दाखवत असून एवढा खर्च सरकारला झेपणार नसल्याचे कारण पुढे करत आरोग्यसेवेचे पद्धतशीरपणे खाजगीकरण करण्याकडे टाकलेले हे एक पाऊल आहे असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. आज हळूहळू सर्व मोठ्या शहरांत मोठी पंचतारांकित हॉस्पिटल्स उभी राहण्यास सुरवात झाली आहेच. त्यांची सेवा आजच उच्च मध्यमवर्गाच्याही आवाक्याबाहेर आहे. जर सर्वच आरोग्यसेवेचे खाजगीकरण झाले तर आरोग्यसेवा सर्वसामान्य तसेच उच्च मध्यमवर्गांसाठीही एक चैन ठरेल. यामुळेच या कायद्याला विरोध करून एकप्रकारे सर्व डॉक्टर्सनी आरोग्यसेवेच्या या पंचतारांकित खाजगीकरणालाच विरोध दर्शवलेला आहे.

***

आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्रासाठी

कार्यकारी विश्वस्त, संपादक व प्रकाशक वैद्य प्रसन्न केळकर यांनी 'आयुर्हित' हे मासिक साईनाथ प्रिंटर्स, वर्धमान इंडस्ट्रीयल इस्टेट, ठाणे येथे मुद्रित करून ५, दीनदयाळ सोसायटी, गुरुकुल सोसायटीजवळ, पांचपाखाडी, ठाणे (प) येथून प्रसिद्ध केले.

● दूरध्वनि : ०२२-२५३३ २४ २६ ● Email : ayurhit@ayurlink.com

या अंकातील लेखांत व्यक्त केलेल्या मतांशी संपादक व आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट सहमत असतीलच असे नाही. ती त्या लेखकांची वैयक्तिक मते समजावीत.